

Stasys Vaitekūnas (1941–2016)

*Kožnas viens žmogus užgimdams pumpurui lygus,
Iš kurio žiedelis jo pirmiausia išsilukština,
Ik po tam jis, peržydėjęs ir nusirėdęs,
Užaugin vaisius ir amžį savo pabaigia.*

Šios Kristijono Donelaičio „Metų“ eilutės mums primena liūdną, bet, deja, neišvengiamą tikrovę – visi atėjusieji privalo išeiti. Su tuo esame priversti susitaikyti. Ypač sunku, kai išeinama per anksti, kai ant darbo stalo lieka ir niekada nebebus pabaigta dar viena knyga, kai kartu su žmogumi išeina ir jo sumanymai, ketinimai, viltys, brandintos idėjos...

Akademikas habilituotas daktaras profesorius Stasys Vaitekūnas gimė 194 m. kovo 9 d. Reibiniuose, Joniškio rajone. Vos gimusio vaiko gyvenimą paženklino karas, į skirtingas puses išblaškęs šeimą, o po karo nusileidusi geležinė uždanga, atskyrusi Lietuvą nuo pasaulio, taip ir neleido susitikti su tėvu. Karo ir pokario metų realybė užgrūdino talentingą jaunuolį. Jis visą gyvenimą, nepaisydamas sunkumų, tvirtai siekė mokslo aukštumų.

1948–1959 m. Stasys mokėsi Skaisgirio vidurinėje mokykloje, ją baigęs 1960–1965 m. studijavo Vilniaus pedagoginiame institute. Po studijų 1965–1968 m. dirbo Lietuvos mokslų akademijos Geografijos skyriaus jaunesniuoju mokslo darbuotoju, netrukus apgynė geografijos mokslų kandidato (dabar daktaro) disertaciją. 1968 m. pradėjo dirbti Vilniaus universiteto Ekonominės istorijos ir geografijos katedroje vyr. dėstytoju, docentu, 1986–1993 m. – Ekonominės ir politinės geografijos katedros vedėju. 1987 m. Stasys Vaitekūnas apgynė daktaro disertaciją (dabar habilituoto daktaro). Tais pačiais metais Vilniaus universitete jam suteiktas profesoriaus pedagoginis vardas.

Nuo 1993 m. profesorius savo gyvenimą susiejo su Klaipėda, buvo išrinktas vos pirmus žingsnius pradėjusio žengti Klaipėdos universiteto rektoriumi ir ėjo šias pareigas dvi kadencijas – iki 2002 m. Klaipėdos universitetas tapo neatsiejama profesoriaus gyvenimo

dalimi. Jo rektoriavimo metais universitetas sparčiai augo, pelnė pripažinimą ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Įkurti nauji fakultetai, katedros, parengtos naujos studijų programos, kūrėsi universiteto miestelis. Būdamas rektoriumi 1995 m. profesorius įkūrė Socialinės geografijos katedrą, jis – ir pirmasis šios katedros vedėjas. Baigęs antrąją rektoriaus kadenciją S. Vaitekūnas 2003–2007 m. buvo Klaipėdos universiteto Senato pirmininku. Pastaruosius metus dirbo profesoriumi ir vyriausiuoju mokslo darbuotoju Klaipėdos universiteto Socialinių mokslų fakultete.

1995–1996 m. profesorius buvo Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos nariu, iki pat mirties aktyviai dalyvavo Lietuvos ir Klaipėdos miesto politiniame bei visuomeniniame gyvenime. Buvo nepaprastai darbštus, reiklus sau ir kolegoms, skatino inovacijas pedagoginiame ir moksliniame darbe: paskelbė daugiau kaip 150 mokslinių publikacijų (apie 20 iš jų – mokslo monografijos ir knygos), po Nepriklausomybės atkūrimo parašė pirmuosius geografijos vadovėlius vidurinėms mokykloms, kėlė kvalifikaciją JAV, Kanados, Prancūzijos, Nyderlandų, Čekijos, Vengrijos, Vokietijos, Lenkijos, Italijos ir kitų šalių mokslo institucijose.

Plati profesoriaus mokslinių interesų sritis: gyventojų geografija ir demografija, politinė geografija ir geopolitika, regionų geografija, Europos Sąjungos geografija. Be tiesioginės mokslininko veiklos, profesorius aktyviai dalyvavo mokslo skatinimo ir populiarinimo veikloje. Jis buvo Lietuvos Katalikų Mokslo akademijos, Žemaičių vyskupystės muziejaus tarybos narys, Lietuvos mokslo tarybos ekspertas, Lietuvos mokslo tarybos socialinių mokslų nostrifikavimo komisijos pirmininkas, mokslo žurnalo „Tiltai“ vyriausiasis redaktorius, kelių Lietuvos ir užsienio mokslinių žurnalų redakcijų kolegijų, įvairių tarptautinių organizacijų ir komisijų narys, aktyviai dalyvavo „Visuotinės lietuvių enciklopedijos“ leidyboje, buvo aistringas meno gerbėjas.

Profesorius Stasys Vaitekūnas 2007 m. apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžiumi, 2015 m. – Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliu už parlamentarizmo tradicijų puoselėjimą ir skleidimą.

Turime būti dėkingi už dovanotas akimirkas, už tai, kad tokį žmogų – didelį Klaipėdos universiteto ir visos Lietuvos akademinį autoritetą – turėjome šalia. Laikas profesoriaus Stasio Vaitekūno į užmarštį nenugramzdins. Jį visada prisiminsime kaip veržlų, dalykišką, pozityvų žmogų. Jo energija, optimizmas, dideli darbų užmojai, atsidavimas idealams, gebėjimas įkvėpti vilties ir pasitikėjimo kitiems liks su mumis. Kartu ir priminimas, savotiškas testamentas mums visiems: branginti akimirką, dieną, kai gali padaryti didelį, kilnų darbą – realizuoti savo planus, svajones, sumanymus. Kitos akimirkos tiesiog gali nebebūti...

Tarsi tai nujausdamas, paskutinėje savo knygoje „Klaipėdos universitetas. 25 metai mokslo ir kultūros židiniui prie jūros“ profesorius Stasys Vaitekūnas užrašė: „Puoselėdami pažinimo medį ne visada patys skiname jo vaisius... Bet auginti jį reikia!..“

Prof. dr. (hab.) Rimantas BALSYS
Klaipėdos universitetas

Žurnalo „RES HUMANITARIAE“ vyr. redaktorius